

Πρόσφυγες ή μετανάστες;:
Γλωσσικές αναπαραστάσεις των μετακινούμενων πληθυσμών
σε δεδομένα από τον κοινοβουλευτικό λόγο

Μαρία Καμηλάκη
Βιβλιοθήκη της Βουλής
m.kamilaki@parliament.gr

Abstract

Parliamentary discourse, as a formal, ritualized and highly confrontational subgenre of political discourse, engages in political deliberation and decision-making along the partisan agendas of the MPs. Given that discourses enacted in Parliament not only reflect, but also discursively formulate socio-political and ideological configurations, among others in the field of the politics of otherness, the aim of this paper is to explore the linguistic representations of mobile populations in a corpus of Greek parliamentary data, in order to ultimately examine their semantic prosody and ideological connotations within the framework of Critical Discourse Analysis.

Keywords: parliamentary discourse, linguistic representations, moving populations, Critical Discourse Analysis

1 Εισαγωγή

Ο κοινοβουλευτικός λόγος, ως υποείδος του πολιτικού, αντιπροσωπεύει την πλέον επίσημη και τελετουργική (ritualized) ποικιλία του, καθώς αποτελεί «βασισμένη σε κανόνες αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικά εκλεγμένων αντιπροσώπων, με στόχο τη διαβούλευση και τη λήψη αποφάσεων σε συγκεκριμένα θεσμικά περιβάλλοντα» (Chilton 2004, Ilie 2009: 61). Έχοντας ως βασική αποστολή τη διαπραγμάτευση των θέσεων των πολιτικών κομμάτων αναφορικά με το νομοθετικό έργο και την άσκηση ελέγχου προς την εκτελεστική εξουσία (Αρχάκης και Τσάκωνα 2008, Τσάκωνα 2008: 391), εμφανίζει επαναλαμβανόμενα επικοινωνιακά μοτίβα, τα οποία διαμορφώνονται από το πραγματολογικό πλαίσιο εκφώνησής του (λ.χ. αίθουσα Κοινοβουλίου, συγκεκριμένα χρονικά περιθώρια, προδιαγεγραμμένη εναλλαγή ρόλων στη συνομιλία, βλ. Bayley 2004: 14). Ως αποτέλεσμα της υψηλής περικειμενοποίησης, στα «τυποποιημένα» κειμενικά του χαρακτηριστικά συγκαταλέγονται οι προσφωνήσεις, η χρήση τυπικής γλώσσας που συγκλίνει προς την πρότυπη (standard), αλλά και στοιχεία γλωσσικής δημιουργικότητας (όπως μεταφορές, λογοπαίγνια, συμφυρμοί κ.ά., βλ. Tsakona 2009) ή/και στρατηγικές προφορικότητας (λ.χ. ευθείες ερωτήσεις, επαναλήψεις κ.ά., βλ. Μπακάκου-Ορφανού 2008), που αποβλέπουν στη συνομιλιοποίηση του δημόσιου αυτού κειμενικού είδους, με στόχο την προβολή των απόψεων των αγορητών/-τριών με επιδραστικό τρόπο.

Ως προς τη διαπροσωπική του λειτουργία ο κοινοβουλευτικός λόγος είναι προγραμματικά ανταγωνιστικός, συγκρουσιακός και πολωτικός, γεμάτος αντεγκλήσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση του ήθους του αγορητή/της αγορήτριας, με παράλληλη αποδυνάμωση της αξιοπιστίας του/της αντιπάλου (Σηφianού 2008).

Απώτερος σκοπός της αξιοποίησης των παραπάνω γλωσσικών και επικοινωνιακών στρατηγικών είναι η διαπραγμάτευση πολιτικών νοημάτων και τελικά ο επηρεασμός της κοινής γνώμης με βάση την πολιτική ατζέντα και τις

κομματικές γραμμές που εκπροσωπεί ο κάθε ομιλητής. Υπό αυτή την έννοια, οι αγορεύσεις στο Κοινοβούλιο αποτελούν ταυτοτικές δηλώσεις, καθώς σχετίζονται άμεσα με την πραγμάτωση πολιτικών/κομματικών ταυτοτήτων, οι οποίες εκφράζονται ως ιδιότητα του μέλους μιας συλλογικότητας με υψηλό βαθμό εσωτερικής συνοχής, με ταυτόχρονη διαφοροποίηση από άλλες. Κρίσιμη για την κατασκευή της ταυτότητας των βουλευτών μιας κοινοβουλευτικής ομάδας, πέρα από τα ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε μέλους της, είναι και η ιδεολογία που τη διέπει, η οποία καθίσταται ορατή στους διαφόρους λόγους (discourses) που παράγονται εντός της.

Σε αυτό το πλαίσιο και δεδομένου ότι ο κοινοβουλευτικός λόγος σχετίζεται άμεσα με την κατανομή της ισχύος εντός και εκτός του Κοινοβουλίου και όχι μόνο αντανακλά τους γενικότερους πολιτικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς συσχετισμούς της περιόδου παραγωγής του, αλλά συνεισφέρει και στη συνομιλιακή διαμόρφωση αυτών, στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της συμβολής του στη χάραξη των πολιτικών της ετερότητας. Ως ειδικότερο πεδίο εφαρμογής επιλέχθηκαν οι γλωσσικές αναπαραστάσεις του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος στον κοινοβουλευτικό λόγο των τελευταίων ετών. Ειδικότερα, θα μας απασχολήσουν τα εξής ερωτήματα:

- Ποιοι όροι χρησιμοποιούνται στον κοινοβουλευτικό λόγο για τον γλωσσικό προσδιορισμό των μετακινούμενων πληθυσμών;
- Ποια είναι η σημασιολογική τους προσωδία των συχνότερων από αυτούς, όπως προκύπτει από τις συνάψεις (collocations) τους;
- Υπάρχει συσχέτιση με την πολιτική/κομματική ταυτότητα ή/και τον θεσμικό ρόλο των αγορητών/αγορητριών;

Αν και η διεθνής βιβλιογραφία αναφορικά με τις αναπαραστάσεις των μειονοτικών πληθυσμών στον κοινοβουλευτικό λόγο είναι πλούσια (βλ. ενδεικτικά Wodak and van Dijk 2000, Akkerman 2012, Carvalho 2013, Gianfreda 2018), η συνεξέταση των δύο πεδίων στην ελληνόφωνη βιβλιογραφία παραμένει υποερευνημένη, παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η δημόσια διαχείριση του προσφυγικού/μεταναστευτικού έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον σημαντικών ερευνητικών συμβολών (βλ. ενδεικτικά Τσιτσανούδη-Μαλλίδη και Δερβένη 2019, TRACE 2019¹).

Σε ό,τι αφορά το θεωρητικό πλαίσιο της προσέγγισής μας, θα αξιοποιηθεί η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η οποία αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως κοινωνική πρακτική (Fairclough and Wodak 1997: 258), επιδιώκοντας την ιχνηλάτηση αφενός του ρόλου «που διαδραματίζει η ιδεολογία στη διαμόρφωση της σχέσης ανάμεσα στις γλωσσικές και στις κοινωνικές δομές» (Στάμου 2014: 149) και αφετέρου της συμβολής του λόγου στη φυσικοποίηση και διαιώνιση μορφών κοινωνιογλωσσικής ανισότητας εις βάρος των μειονοτικών ομάδων, όπως είναι εν προκειμένω οι προσφυγικές/μεταναστευτικές.

Από πλευράς μεθοδολογικής, θα χρησιμοποιηθούν οι αρχές και τα εργαλεία της Γλωσσολογίας Σωμάτων Κειμένων (Baker 2006: 10-21), η οποία αναδεικνύει τη «μεγάλη εικόνα», μέσα από την επεξεργασία σημαντικού όγκου γλωσσικών δεδομένων με τη χρήση υπολογιστικών εργαλείων, επιτρέποντας παράλληλα την προσεκτικότερη (ποιοτική) ανάλυσή τους.

¹ Βλ. σχετικά <https://trace2019.wixsite.com/trace-project/work-packages> (20/04/2020).

2 Το κειμενικό σώμα

Για τη διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων επιλέχθηκε η εστίαση στις επίκαιρες ερωτήσεις, ένα από τα τέσσερα διαθέσιμα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου. Με βάση τα άρθρα 129-132Α του Κανονισμού της Βουλής, «Για θέματα της άμεσης επικαιρότητας, κάθε Βουλευτής έχει δικαίωμα να υποβάλει επίκαιρη ερώτηση που απευθύνεται στον Πρωθυπουργό ή τους Υπουργούς, οι οποίοι απαντούν προφορικά.». Η συγκεκριμένη επιλογή στηρίζεται στο γεγονός ότι στο εν λόγω κειμενικό υποείδος η παρουσία του Υπουργού ως εκπροσώπου της Κυβέρνησης και η αντιπαράθεσή του με τους βουλευτές της Αντιπολίτευσης προσφέρει τη δυνατότητα διερεύνησης αντιτιθέμενων προσεγγίσεων πάνω στο ίδιο ζήτημα.

Ειδικότερα, συγκροτήθηκε συνολικό corpus 80.608 λέξεων, το οποίο περιλαμβάνει 13 επίκαιρες ερωτήσεις, που έχουν αντληθεί από την ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων² και καλύπτουν το διάστημα από 24 Οκτωβρίου 2016 μέχρι 30 Μαρτίου 2017. Ως αποδέκτες έχουν τον Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής (8 επίκαιρες ερωτήσεις), τον Υπουργό Εσωτερικών & Διοικητικής Ανασυγκρότησης (2), τον Αναπληρωτή Υπουργό Εσωτερικών (1), τον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (1) και τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων (1), αναδεικνύοντας σε επίπεδο πολιτικής διαχείρισης τις διαφορετικές όψεις ενός σύνθετου θέματος, όπως είναι το προσφυγικό/μεταναστευτικό.

Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το προσβάσιμο με συνδρομή πρόγραμμα Sketch Engine, που προσφέρει, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων που ο ερευνητής/η ερευνήτρια έχει συλλέξει.

3 Ανάλυση δεδομένων

3.1 Όροι που προσδιορίζουν μετακινούμενους πληθυσμούς

Στο υπό ανάλυση σώμα δεδομένων κοινοβουλευτικού λόγου εντοπίστηκε ποικιλία όρων που προσδιορίζουν τους μετακινούμενους πληθυσμούς.

Λήμμα	Συχνότητα εμφάνισης (N)
μετανάστης	226
πρόσφυγας	187
λαθρομετανάστης	35
παράνομος μετανάστης	15
αλλοδαπός	14
αιτών άσυλο	12
οικονομικός μετανάστης	6
παράτυπος μετανάστης	2
Σύνολο	497

Πίνακας 1 | Όροι που προσδιορίζουν μετακινούμενους πληθυσμούς

² Βλ. <https://www.hellenicparliament.gr>.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 1, οι συχνότεροι όροι είναι οι *μετανάστες* (226 εμφανίσεις) και *πρόσφυγας* (187 εμφανίσεις). Παρά το γεγονός ότι η μεταξύ τους εννοιολογική διάκριση³ κρίνεται ως εξαιρετικά σημαντική, καθώς εμπεριέχει νομικές προεκτάσεις με άμεσες συνέπειες στη ζωή των ανθρώπων, συχνά στην καθημερινότητα -και στο υπό εξέταση σώμα δεδομένων- χρησιμοποιούνται σε ελεύθερη εναλλαγή χωρίς σημασιολογική αυστηρότητα. Πολλές φορές, μάλιστα, η αμηχανία που επιφέρει η έλλειψη επαρκών για τη διάκρισή τους δεδομένων οδηγεί τους βουλευτές σε χρήση τους κατά παράταξη: έτσι, η ακολουθία *πρόσφυγες και μετανάστες* εμφανίζεται 59 φορές, ενώ άλλες 4 το πολυλεκτικό σύνθετο *προσφυγικό-μεταναστευτικό*. Σημειωτέον ότι και στις σχετικές οδηγίες που έχει εκδώσει η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, σχολιάζεται ότι «Η προτιμώμενη πρακτική της Ύπατης Αρμοστείας είναι όπως γίνεται αναφορά σε ‘πρόσφυγες και μετανάστες’ όταν πρόκειται για μικτές ομάδες ανθρώπων εν κινήσει.»⁴ Ταυτόχρονα, όμως, επισημαίνεται ότι «Η σύμπτυξη των ορισμών ‘πρόσφυγες’ και ‘μετανάστες’ αποπροσανατολίζει από τη νομική προστασία που χρειάζονται οι πρόσφυγες, όπως για παράδειγμα την προστασία από επαναπροώθηση και την απαγόρευση της ποινικοποίησης της παράτυπης εισόδου σε μια χώρα προς αναζήτηση ασφάλειας.»⁵

Τον όρο *μετανάστης* τον εντοπίζουμε στον πίνακα 1 και σε άλλες τέσσερις παραλλαγές:

- *λαθρομετανάστες* (35 εμφανίσεις), που λόγω του πρώτου συνθετικού (αρχ. επίρρημα *λάθρα* ‘κρυφά’) έχει σαφώς αρνητική σημασιολογική χροιά (πβ. *λαθρέμπορος, λαθρεπιβάτης*). Στο σώμα δεδομένων, συστηματικά και σχεδόν αποκλειστικά από τους βουλευτές της «Χρυσής Αυγής» (στο εξής: Χ.Α.) γίνεται λόγος για *Κέντρα Λαθρομεταναστών* (Γ. Λαγός), *λαθρομεταναστόπουλα* (Η. Παναγιώταρος) και *λαθρομεταναστευτικό*:

- (1) «Μας κάλεσε, λοιπόν, εδώ η Νέα Δημοκρατία σήμερα, να μιλήσουμε κατ’ αυτούς για το προσφυγικό, για εμάς για το *λαθρομεταναστευτικό*, όσο και αν σας πονάει και εσάς της Νέας Δημοκρατίας, που δεν την αναφέρατε ποτέ αυτή τη λέξη, όσο και εσάς, βέβαια, του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., με τις ιδεοληψίες.»
(Π. Ηλιόπουλος)

Για «...κύκλωμα διακίνησης *λαθρομεταναστών*» κάνει λόγο και ο βουλευτής της Ν.Δ., Σ.-Α. Γεωργιάδης (Ν.Δ.), ενώ και ο Μ. Τζελέπης της ΔΗ.ΣΥ. συγκαταλέγει τη *λαθρομετανάστευση* μεταξύ πολλών άλλων «δεινών» που πλήττουν την περιφέρεια εκλογής του, τον Ν. Σερρών:

- (2) «Εγνωσμένα είναι η πύλη εισαγωγής πάσης φύσεως και βαθμίδας εγκληματικότητας -αρχής γενομένης από τον Νομό Σερρών- ναρκωτικά, λαθρεμπόριο, *λαθρομετανάστες*.»
- *παράνομοι μετανάστες*: επίσης αρνητικά σεσημασμένη λεξική σύναψη, η οποία βρίσκεται σε αντίστιξη με την πολιτικώς ορθότερη *παράτυποι μετανάστες*. Σύμφωνα με σχετική οδηγία της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε.

³Βλ. σχετικά https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf (20/04/2020).

⁴Ο.π.

⁵Ο.π.

για τους Πρόσφυγες, η δεύτερη σύναψη είναι προτιμητέα, με βάση το σκεπτικό που εκτίθεται στον πίνακα 2.

ΓΙΑΤΙ ΟΧΙ 'ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ';

ΑΝΑΚΡΙΒΕΣ	ΒΛΑΒΕΡΟ	ΠΑΡΑΒΙΑΖΕΙ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΑΞΙΕΣ
<p>ΕΙΝΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΕΣΦΑΛΜΕΝΟ Το να μην έχει κάποιος κορτίδ δεν συνιστά έγκλημα στις περισσότερες χώρες. Καθώς δεν συνιστά αδίκημα εις βάρος προσώπων, της ιδιότητας ή της εθνικής προέλευσης, ακόμα και στην περίπτωση δικαστικού διώκτη. Παρόλα αυτά ακόμα και σε χώρες που οι παράβασεις του δικαίου μεταναστεύσεως συνιστούν ποινικό αδίκημα, η διάκριση ενός ποινικού αδικήματος δεν καθιστά το όραμα «παράνομον» όραμα.</p> <p>ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΠΛΑΗΝΤΙΚΟ Η ηλικιωμένη των μεταναστών «κορτίδ κορτίδ» στην Ευρώπη έχουν εκθέσει το καθεστώς νομιμότητας ως αποτέλεσμα εκμετάλλευσης, παρακωλυμάτων ή υφιστάμενων καθυστερήσεων και όχι επειδή διέπραξαν κάποια παράβαση. Τα παιδιά επίσης καταλαμβάνουν καταφύγιο «παράνομα» ακόμα και μόνο επειδή γεννήθηκαν ή παρήλασαν σε μια πρόσφατη κατάσταση μετά με τους γονείς τους.</p> <p>ΑΓΝΩΝΙ ΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ Τα κράτη έχουν διεθνώς αναγνωρισμένες υποχρεώσεις απέναντι σε όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία τους και τα οποία έχουν δικαιώματα ανεξάρτητα από το καθεστώς νομιμότητάς τους. Ως αποτέλεσμα στις παράβασεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων, τις βασίστες και τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, αυτά τα πρόσωπα ελαττωμένων ομάδες για να απεργήσουν τα κράτη από το να ορίσουν επονομαστικά άνθρωπο ως κάτι λιγότερο από ένα νόμιμο όραμα.</p> <p>ΠΑΡΑΒΙΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ Ο παράνομος και η αντιμετώπιση μιας ομάδας ανθρώπων ως «παράνομους» παραβιάζει το δικαίωμα τους στην ανωνυμία τους ως άτομα-κρίσιμους δικαιώματα απέναντι στο νόμο. Η πληροί της νόμιμης διαδικασίας αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση της αμετακίνητης δικαιοσύνης, παρόλα αυτά οι μεταναστευτικές ομάδες στερούνται το νομικό δικαίωμά τους στις διαδικασίες μεταναστεύσεως. Ένα οι ποινικές κυρώσεις, όπως η κράτηση, κρηματοποιούνται όλα και περισσότερο για να κερσιτάσουν παράβασεις του νόμου περί μεταναστεύσεως, οι διοικητικές διαδικασίες στερούνται τις απαραίτητες διαδικαστικές εγγυήσεις.</p> <p>ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΚΡΙΒΗΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΟΥ ΨΑΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, καθένας έχει δικαίωμα να φύγει από μία χώρα, συμπεριλαμβανομένης και της δικιάς του. Όλα αυτά που φέρονται στο όραμα έχουν εγκριθεί ανθρώπινα δικαιώματα και συγκεκριμένες σχέσεις για την προστασία τους. Ο προσδιορισμός όλων των μεταναστών που προσπαθούν να φέρονται στην Ευρώπη μέσω ανεπίσημων δρόμων ως «παράνομους» είναι ανακριβής και αυθαίρετα την έκθεση τους σε επιβλαβή μετακινήσεις.</p>	<p>ΑΦΑΙΡΕΙ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ Ο χαρακτηρισμός των μεταναστών ως «παράνομους» τους στερεί την έμφυτη αξιοπρέπεια και το ανθρωπινό δικαίωμά τους. Ο χαρακτηρισμός της ίδιας τους της ύπαρξης ως «παράνομους» αγκαίε τις εμπειρίες τους ως εγκρίτες, γυναικείες, θύματα, παιδιά, αναγκαστές και «πλημμυρισμένοι». Όταν ανθρωπίνος όραμα γίνεται στερηθεί ως νόμιμοι άνθρωποι μετατρέπονται σε αποδέκτες περιφρόνησης και μπορεί να στερηθεί ακόμα και το δικαίωμά τους στη ζωή.</p> <p>ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΕΙ Η λέξη «παράνομος» παρουσιάζει τους μεταναστευτές ως «απείθαυτους», «αθέμιτους» και «εγκληματίες» που αποτελούν απειλή στο δημόσιο συμφέρον. Αυτό καθιστά φυσιολογικά τα καταστασιακά μέτρα, την επιβολή του νόμου και τις διαδικασίες για την ταμίριά και την κράτηση των μεταναστών χωρίς νομιμότητα έγγραφα. Προωθεί την αστυνόμευση των μεταναστών, τη συστηματική χρήση της κράτησης και την επιβολή της χρήσης κερσιτάτων και άλλων καταστασιακών μέτρων κατά τη μεταναστευτική διαδικασία.</p> <p>ΑΠΟΤΡΕΠΕΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΔΙΑΛΟΓΟ Η ποινικοποίηση των παράνομων μεταναστών αντί της αμφιθέσεως των νόμων και των πολιτικών που δημιουργούν παράνομες, αποτρέπει έναν ειλικρινή, ενημερωμένο και με σεβασμό διάλογο πάνω στο ζήτημα της μεταναστεύσεως.</p> <p>ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΓΥΗ ΚΑΙ ΚΩΣΤΙΖΕΙ ΣΩΒΕ Χαρακτηριστικές της εισόδου και την παραμονή των μεταναστών ως «παράνομων» ακόμα οδηγεί στην αυθαίρετη ποινικοποίηση απειθαυτών τους παρέχει βασίστες ακόμη και η διαδικασία διάσωσης μεταναστών ή η παροχή σε αυτούς ρούχων και στέγης μπορεί να οδηγήσει σε βία. Η αποργήωση της αλληλεγγύης απέναντι σε μεταναστευτικές κυμαίνονται φέρει τον κίνδυνο να αυξηθούν τα δικά των ανθρώπων και οι απαίσιμες ανθρώπινων ζωών.</p> <p>ΥΠΟΝΟΜΕΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ Η κράτη του όραμα «παράνομους» ενθαρρύνει την ύπαιθρη και την δυσπιστία απέναντι σε αυτούς που ακόμα δέκνουν «έξανα» ή διακριτικά, ακόμα εξίστως της φυλής, εθνοτικής, θρησκείας ή θρησκείας τους. Αλλάζει τους κοινωνικούς διακρισμούς και έχει ως συνέπεια τη δημιουργία προφίλ με βάση φυλετικά χαρακτηριστικά, την ξενοφοβία και το εκκλήματα μίσους.</p>	<p>ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ Ο όρος «παράνομος» είναι ένας αρνητικός όρος, δεν χρησιμοποιείται για πολλούς. Καθώς χρησιμοποιείται μόνο εναντίον των μεταναστών, είναι μεροληπτικός και προεπιλεκτικός.</p> <p>ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΠΕΣΙΤΙΚΟ Ο όρος «παράνομος» χρησιμοποιήθηκε για να προσδιορίσει μεταναστευτικές ομάδες σε διάφορες περιόδους της ιστορίας. Οι Κουσκάρ και οι Ιταλίες μεταναστεύσεως στη Νέα Αγγλία το 17ο αιώνα, οι Εβραίοι μεταναστεύσεως που προσέβλεψαν να ξεφύγουν από το Ολοκαύτωμα, Άνθρωποι και πρόσφυγες που παράβαση τους νόμους του Αλφράντ στη Νότιο Αφρική (1948-1994) και τις Ηνωμένες Πολιτείες (1976-1983) - όλα θεωρήθηκαν «παράνομους». Ο όρος ακόμα χρησιμοποιείται για να περιγράψει καθιερωμένες και προνομιούκες ομάδες.</p> <p>ΕΙΝΑΙ ΕΣΠΕΡΑΖΜΕΝΟ Η λέξη «παράνομος» δεν είναι πλέον ένας αποδεκτός για να περιγράψει αυτούς που στερώνται νομιμότητα έγγραφων και δεν είναι σύμφωνα με τις απαιτήσεις κυριαρχίας ενός κράτους, όραμα με προκατάληψη για γυναικείες, μαύρους, ΑμεΑ και LGBTQI αποτελούν κομμάτι του καθημερινού λόγου, αλλά αρσιωθήθηκε το νόμω τους, μέχρι που δικαιο και καλύτερο όραμα έγιναν ο κρίσιμος. Η φράση ακόμα εξαλείφεται. Η μάχη για την αφαίρεση είναι μια μάχη για αξιοπρέπεια, ανθρωπινό και σεβασμό.</p>

Πίνακας 2 | Οδηγία της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες αναφορικά με τη σύναψη παράνομοι μετανάστες

Ωστόσο, στα δεδομένα του corpus η σύναψη *παράνομοι μετανάστες* χρησιμοποιείται 15 φορές από βουλευτές όλου του κομματικού φάσματος (Ν. Τόσκα, Γ. Μουζάλας: ΣΥ.ΡΙΖ.Α. / Σ.-Α. Γεωργιάδης, Μ. Βαρβιτσιώτης, Α. Δημοσχάκης, Μ. Κόνσολας: Ν.Δ. / Ν. Μιχαλολιάκος: Χ.Α.), ακόμη κι από τον ίδιο τον Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής, ο οποίος στο παρακάτω χωρίο χρησιμοποιεί -εν τη ρύμη του λόγου- τον πλεονασμό *παράνομοι νομικά*, ενώ κάνει λόγο και για *δουλεμπόρους* (αντί *διακινητές*), γεγονός που υποβιβάζει αναχρονιστικά τους μετακινούμενους πληθυσμούς σε καθεστώς δουλείας:

(3) «...Το ένα είναι -το ξέρετε πολύ καλά- ότι δεν επέλεξε καμμία κυβέρνηση το σε ποια νησιά θα έρχονται από τους *δουλεμπορους* οι άτυποι κοινωνικά, οι *παράνομοι νομικά μετανάστες*.» (Γ. Μουζάλας)

Αντίθετα, περιθωριακή είναι στα δεδομένα μας η παρουσία της σύναψης *παράτυποι μετανάστες*, με δύο μόνο εμφανίσεις, και μάλιστα με διάθεση ακύρωσης και παρώδησης, π.χ.:

(4) «Το πρόβλημα είναι το μεταναστευτικό και είναι πρόβλημα όχι *παράτυπης*, αλλά *παράνομης μετανάστευσης*. Η μεγάλη πλειοψηφία όσων έρχονται πλέον -το είτε προηγουμένως ο κ. Κουμουτσάκος- δεν είναι πρόσφυγες. Είναι *παράνομοι μετανάστες* [...]» (Μ. Κόνσολας, Ν.Δ.)

(5) «Δεν καταλαβαίνω τι εννοείτε *παράτυποι*. Ότι δεν έβαλαν σωστά τη σφραγίδα ή ότι δεν είχαν χαρτόσημο; Είναι *παράνομοι μετανάστες*, είναι *λαθρομετανάστες!*» (Ν. Μιχαλολιάκος, Χ.Α.)

- *οικονομικοί μετανάστες* (6 εμφανίσεις), εκδοχή που δίνει έμφαση στα οικονομικά κίνητρα της μετανάστευσης προς αναζήτηση μιας καλύτερης διαβίωσης μακριά από τη χώρα προέλευσης.

Επιπλέον, στα δεδομένα εντοπίστηκε 14 φορές ο όρος *αλλοδαποί*, ο οποίος χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά (11 φορές) από τον βουλευτή Α. Δημοσχάκη (Στρατηγό ε.α., Ν.Δ.), καθώς και από τους Β. Κόκκαλη (ΑΝ.ΕΛ.) και Ν. Μίχο (Χ.Α.).

- (6) «Η ιστορία θα σας κρίνει αυστηρά, γιατί δεν φρουρήσατε την πατρίδα μας και την εγκαταλείψατε στο έλεος των *αλλοδαπών*.» (Α. Δημοσχάκης, Ν.Δ.)

Τέλος, 12 φορές εμφανίζεται ο διοικητικός όρος *αιτούντες άσυλο*, που χρησιμοποιείται κυρίως από τον θεσμικά αρμόδιο για τις σχετικές διαδικασίες χορήγησης ασύλου, Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ. Γ. Μουζάλα:

- (7) «Όμως θέλω να σας πω -και πρέπει πάντα στη Βουλή αυτό να είναι γνωστό- ότι το πρόγραμμα αφορά τους *αιτούντες άσυλο*.»

3.2 Το δίπολο *πρόσφυγες vs μετανάστες*

Στη συνέχεια θα εστιάσουμε την προσοχή μας στους όρους *πρόσφυγες* και *μετανάστες*, προκειμένου να διερευνήσουμε τις συνδυαστικές τους δυνατότητες. Από την προσεκτική παρατήρηση των συνάψεών τους, μέσω του λεξιλογικού προφίλ και του συγκριτικού λεξιλογικού προφίλ που προσφέρει το Sketch Engine, μπορούμε να συναγάγουμε πληροφορίες για τη σημασιολογική τους προσωδία (semantic prosody), δηλαδή «τη συστηματική σημασιολογική αύρα με την οποία ένας τύπος εμποτίζεται μέσω των συνάψεών του» (Louw 1993: 157). Δεδομένου ότι η βασική λειτουργία της σημασιολογικής προσωδίας είναι η έκφραση της αξιολόγησης του ομιλητή/συγγραφέα, πρόκειται για μια έννοια που προσφέρεται για τη διερεύνηση της (θετικής ή αρνητικής) αξιολογικής χρήσης των δύο όρων στο σώμα δεδομένων κοινοβουλευτικού λόγου.

Οι πίνακες 3 και 4 συνοψίζουν συγκριτικά τις ονοματικές και ρηματικές συνάψεις των λημμάτων *πρόσφυγας* και *μετανάστης*, αντιστοίχως:

Πρόσφυγας	Μετακίνηση/ είσοδος	Αριθμός	Νομιμότητα	Υποδοχή- Διαμονή	Προβλήματα
Ονοματικές συνάψεις	πόλεμος (7), Σύρους, κρίση, Χίος, Κιλκίς, Λέσβος, Σάμος, χώρα, Ελλάδα, νησιά	ροές (42) κύμα (5), αριθμός (4), εκατομμύριο (2), πληθυσμός, διακόσιοι-τριακόσιοι	λεγόμενους (2)	φιλοξενία (61) ⁶ , περίθαλψη (14), δικαιώματα (11), σίτιση (6), εκπαίδευση (5), στέγαση (2), ανθρωπισμός, προσφυγάκι, συσσίτια, καταυλισμό, προστασία	εγκλωβισμένοι (12), διαχωρισμός (2), διάκριση, εγκλωβισμός
Ρηματικές συνάψεις	φθάνουν,		βαφτίζω, βαφτίσατε	βοηθώ (2), φιλοξενώ,	εγκλωβίζω (2),

⁶ Εκ των οποίων οι 16 εμφανίσεις αφορούν τα *Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων*.

	εισέρχονται, τους φέρνουν			φιλοξενούνταν, φιλοξενηθεί	μεταφέρω, βάζω, διαχωρίζω
--	---------------------------	--	--	----------------------------	---------------------------

Πίνακας 3 | Πρόσφυγας: ονοματικές και ρηματικές συνάψεις

Μετανάστης	Μετακίνηση/ είσοδος	Αριθμός	Νομιμότητα	Υποδοχή- Διαμονή	Προβλήματα
Ονοματικές συνάψεις	εισελθόντων (2) διακινούμενους (2) είσοδος νησί (3), Ελλάς (3), Σάμος, Χίος, χώρα, Μεσόγειος, Τουρκία	εκατομμύρια (6), ροές (5), στρατιές (4), αριθμός, κατακλυσμός, πλημμύρα, κύμα, πληθυσμός, ομάδα, όγκος, χίλιοι	επιστροφές (24), παράνομος (14), επαναπροωθήσεις (4), νόμιμους (3) παράτυπος (2), άτυπους (2), παραβατικούς, κρυπτόμενοι, αλλοδαπός, απελάσεις	φιλοξενία (2), δικαιώματα, διαβίωση, σίτιση, περίθαλψη	βαρυχειμωνιά (2), διαβίωση (2), εγκλωβισμένοι (2), καταγραφή, συσσώρευση, στοιβαγμένοι, θάνατος
Ρηματικές συνάψεις	εισβάλλουν (5)	πλημμυρίσατε		φιλοξενώ (2), βοηθώ	εγκλωβίζω, κοστίζω, αποβιβάζω

Πίνακας 4 | Μετανάστης: ονοματικές και ρηματικές συνάψεις

Όπως προκύπτει από τους πίνακες 3 και 4, οι συνάψεις των δύο όρων εμφανίζουν πολλές ομοιότητες, αλλά και ορισμένες σημαίνουσες διαφορές: σε ό,τι αφορά τις συνθήκες μετακίνησης και εισόδου στην Ελλάδα, και στους δύο όρους παρατίθενται τόποι προέλευσης (π.χ. *Συρία*) και διέλευσης (*Τουρκία*) των μετακινούμενων πληθυσμών, καθώς και τα ελληνικά νησιά ως τόποι υποδοχής (*Σάμος, Χίος* κ.ά.). επίσης, θεματοποιείται το ζήτημα της διακίνησης των προσφύγων/μεταναστών (*τους φέρνουν, διακινούμενους*), ενώ στην περίπτωση των μεταναστών χρησιμοποιείται 5 φορές το ρήμα *εισβάλλουν*, με σαφώς αρνητικές συνδηλώσεις παραβίασης του «ζωτικού» χώρου της Ελλάδας. Αντίθετα, για τους πρόσφυγες σε 7 περιπτώσεις αναφέρεται ο πόλεμος ως βασική αιτιολογία μετακίνησής τους.

Ως προς τους αριθμούς των αφικνουμένων, και στα δύο λεξήματα η εικόνα είναι παρόμοια, καθώς τονίζεται εμφατικά ο μεγάλος τους όγκος, είτε μέσω αριθμητικών και συμπεριληπτικών ουσιαστικών (*χίλιοι, εκατομμύρια*), είτε μέσω εννοιολογικών μεταφορών του τύπου *ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ/ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΩΣ ΟΡΜΗΤΙΚΟΣ ΥΓΡΟΣ ΟΓΚΟΣ* (*ροές, κύμα, πλημμύρα, κατακλυσμός*), επιλογή συνήθης και στον ευρωπαϊκό τύπο για τις αναπαραστάσεις του εν λόγω ζητήματος (βλ. ενδεικτικά Abid et al. 2017). Σε τέτοιου είδους αναλογικά σχήματα συγκεκριμένα, επαναλαμβανόμενα μεταφορικά μοτίβα «τείνουν να κανονικοποιούν συγκεκριμένους τρόπους σκέψης για ομάδες ανθρώπων, που, αν είναι αρνητικοί, δικαιολογούν τις εις βάρος τους διακρίσεις» (Ng 2018: 220). Έτσι, η αναπαράσταση του προσφυγικού/μεταναστευτικού ως ανεξέλεγκτου υγρού που «κατακλύζει» τη χώρα ενεργοποιεί αυτομάτως τα αμυντικά αντανάκλαστικά των «ντόπιων» απέναντι σε αυτή την «ασύμμετρη» απειλή.

Κατά την περιγραφή του status quo των προσφύγων/μεταναστών, για τους πρόσφυγες ενίοτε εμφανίζεται η μομφή ότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις νόμιμης απονομής της προσφυγικής ιδιότητας (*λεγόμενους, βαφτίζω, βαφτίσατε*), ενώ για τους μετανάστες, για τους οποίους η ρητορική είναι σαφώς πιο επιθετική, συχνή είναι η

χρήση επιθετικών προσδιορισμών που σχετίζονται με το καθεστώς μη νομιμότητάς τους (*επιστροφές, επαναπροωθήσεις, παράτυπους, παραβατικούς κ.ο.κ.*).

Οι σημαντικότερες διαφορές στη χρήση των δύο ταυτοτικών προσδιορισμών εντοπίζονται στις λέξεις που περιγράφουν την εντός Ελλάδος υποδοχή και διαβίωσή τους, με τους θετικά χρωματισμένους όρους που συνάπτονται προς τους πρόσφυγες να είναι πολύ συχνότεροι απ' ό,τι προς τους μετανάστες: π.χ. *φιλοξενία* (61 εμφανίσεις), *περίθαλψη* (14), *δικαιώματα* (11), *εκπαίδευση* (5) κ.ά., σκιαγραφώντας μια στάση πολύ πιο «φιλική» προς τη συγκεκριμένη κατηγορία μετακινούμενων ανθρώπων.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τα προβλήματα της καθημερινότητας των προσφύγων/μεταναστών, κυρίαρχη είναι η παρουσία της λεξιλογικής οικογένειας του *εγκλωβίζω* (15 εμφανίσεις για τους πρόσφυγες και 3 εμφανίσεις για τους μετανάστες), καθώς και τα παρεμφερή *συσσωρεύω* και *στοιβάζω*, που περιγράφουν τις απάνθρωπες συνθήκες συνωστισμού τους στις Δομές Υποδοχής.

Συνολικά, από την ανάλυση των συνάψεων που προηγήθηκε, παρά το γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό εμφανίζονται επικαλύψεις, προκύπτει η θετικότερη σημασιολογική προσωδία του όρου *πρόσφυγας*, σε σχέση με τον όρο *μετανάστης*, καθώς ο πρώτος φαίνεται να διεγείρει περισσότερο τα ανθρωπιστικά αντανακλαστικά της κοινότητας-υποδοχής.

3.3 Το προσφυγικό/μεταναστευτικό ως πολιτικό διακύβευμα

Στη συνέχεια, με βάση τα δεδομένα των συμφραστικών πινάκων θα διατυπώσουμε ορισμένες πιο λεπτομερείς παρατηρήσεις, επιχειρώντας να συσχετίσουμε τη χρήση των όρων *πρόσφυγες vs μετανάστες* με τους βασικούς τόπους (τοπία) της όλης συζήτησης.

Κατ' αρχάς, η εννοιολογική διάκριση των όρων *πρόσφυγας* και *μετανάστης* μετατρέπεται σε εργαλείο πολιτικού διαξιφισμού, με την Αντιπολίτευση, μείζονα και ελάσσονα, να κατηγορεί την Κυβέρνηση για εσκεμμένη σύγχυση των δύο όρων, αμφισβητώντας παράλληλα, όπως ήδη σχολιάστηκε, το νομικό καθεστώς πολλών «επονομαζόμενων» προσφύγων. Οι φωνές αμφισβήτησης προέρχονται από όλο το κομματικό φάσμα:

- (8) «Ομάδες *παράνομων μεταναστών* κρυπτόμενοι πίσω από την ιδιότητα του *πρόσφυγα* καθιστούν τους εαυτούς τους ναυαγούς και εσείς κάνετε και κάνετε τους ναυαγιστές.» (Α. Δημοσχάκης, ΝΔ)
- (9) «Όταν ανοίξαμε, λοιπόν, τα σύνορα και υποδεχθήκαμε με αγάπη όχι τους Σύρους *πρόσφυγες*, αλλά ανθρώπους από τη Μακρέμπ, από το Αλγέρι, από το Μαρόκο, από τη Μαυριτανία, από τη Νιγηρία, από τη Ζιμπάμπουε, από το Αφγανιστάν, από το Πακιστάν, οι οποίοι δεν ήταν *πρόσφυγες* της κρίσης της Συρίας, δώσαμε το σύνθημα ότι 'Είμαστε μια ανοιχτή χώρα, ελάτε'.» (Ν. Ψαριανός, «Το Ποτάμι»)

Μια άλλη επαναλαμβανόμενη στα δεδομένα επιχειρηματολογική γραμμή της Αντιπολίτευσης αφορά την επισήμανση των δυσμενών συνεπειών που προκύπτουν για την Ελλάδα από την είσοδο των *προσφύγων/μεταναστών*, με ιδιαίτερη αναφορά στην κατάσταση που επικρατεί στα ελληνικά νησιά και τις παραμεθόριες περιοχές, που συνιστούν πύλες εισόδου (193 εμφανίσεις):

- (10) «Και δεν είναι τα νησιά μόνο που δέχονται αυτή την ειρηνική επίθεση, αλλά και ο Έβρος, με στρατιές *οικονομικών μεταναστών και προσφύγων* να βρίσκονται εγκλωβισμένοι.» (Γ. Κουμουτσάκος, Ν.Δ.)
- (11) «Κύριε Υπουργέ, [...] Είπατε ότι δεν υπάρχει υγειονομικό πρόβλημα στα νησιά. Μήπως έχετε ρωτήσει τους αστυνομικούς και τους λιμενικούς; [...] Ξέρετε ότι πολλοί άνθρωποι από αυτούς έχουν προσβληθεί από ασθένειες και δεν το ομολογούν;» (Θ. Παπαθεοδώρου, Δημοκρατική Συμπαράταξη)

Ανάλογες είναι οι μομφές για επιβάρυνση της ελληνικής οικονομίας και του Εθνικού Συστήματος Υγείας:

- (12) «Ποια θα είναι όμως η έκταση της ζημίας, την οποία θα υποστεί η Ελλάδα, η χώρα μας, από αυτήν την κρίση τη *μεταναστευτική-προσφυγική*;» (Γ. Καρράς, Ένωση Κεντρώων)
- (13) «Σχετικά με την υγεία έχετε κατακλύσει τα νοσοκομεία με *λαθρομετανάστες*, οι οποίοι μπαίνουν-βγαίνουν δωρεάν και κάνουν τα πάντα δωρεάν.» (Π. Ηλιόπουλος, Χ.Α.)

Τέλος, ο βουλευτής του Κ.Κ.Ε. Χ. Κατσώτης επανειλημμένα σχολιάζει τον «αδιαφανή» ρόλο τον Μ.Κ.Ο. «που ροκανίζουν τα λεφτά» και υιοθετούν «διαχειριστικές πολιτικές με όρους μπίζνας», καθώς την ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των λοιπών «ιμπεριαλιστικών» δυνάμεων:

- (14) «Με την πολιτική συνολικού εξωραϊσμού του αμερικάνικου και νατοϊκού ιμπεριαλισμού, τις θριαμβολογίες για την παραμονή της νατοϊκής αρμάδας στο Αιγαίο, δήθεν για τους *πρόσφυγες*, η Κυβέρνηση εμπλέκει ακόμα περισσότερο το *προσφυγικό-μεταναστευτικό* στους επικίνδυνους για το λαό γεωπολιτικούς σχεδιασμούς των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων.»

Από την πλευρά της η συγκυβέρνηση ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ., διά του θεσμικά αρμόδιου Υπουργού Γ. Μουζάλα, ανταποδίδει τα πυρά με αντεγκλήσεις για κακούς χειρισμούς των προκατόχων της (15) και υπεραμύνεται των επιλογών της (16):

- (15) «Δεν είχατε καν καταγραφή αυτών οι οποίοι έμπαιναν. Τους καταγράφατε μετά, αφού τους συλλαμβάνατε, με αυτές τις περίφημες «σκούπες» και με την πολιτική -αν είναι δυνατόν!- του να επανακτήσουμε τον δημόσιο χώρο, αφού πρώτα εσείς δεν είχατε καμία επιτήρηση.»
- (16) «Δυστυχώς -και ευτυχώς από την άλλη- υπάρχει μία πολύ λεπτή γραμμή ανάμεσα στο ότι η διαδικασία ασύλου πρέπει να επιταχυνθεί και στο ότι η διαδικασία ασύλου αποτελεί μία κορωνίδα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο χώρο της μετανάστευσης και δεν πρέπει να θιχθεί η νομική τους και ανθρωπιστική τους υπόσταση. Προσπαθούμε να ισορροπήσουμε σε αυτό.»

Τέλος, ο κυβερνητικός εταίρος ΑΝ.ΕΛ. απέχει από την τοποθέτηση επί της ουσίας των συζητούμενων θεμάτων, επιχειρώντας μέσω μιας αναδρομής στο παρελθόν να κεφαλαιοποιήσει τη στάση που είχε τηρήσει ο επικεφαλής του Π. Καμμένος, όταν ψηφίστηκε η συνθήκη Δουβλίνο II (Κανονισμός 343/2002):

- (17) «Να γνωρίζει, κύριοι της Νέας Δημοκρατίας, ο κόσμος που μας βλέπει ότι δεν αντιταχθήκατε καθόλου στη Συνθήκη του Δουβλίνου. [...] Ο μόνος που

είχε αντιταχθεί, πρώτος, για την άμεση αναστολή ήταν ο Πάνος Καμμένος».
(Β. Κόκκαλης, ΑΝ.ΕΛ).

4 Συζήτηση αποτελεσμάτων

Στην παρούσα εργασία, ξεκινώντας από το μικροεπίπεδο των γλωσσικών επιλογών αναφορικά με τον προσδιορισμό των μετακινούμενων πληθυσμών στον κοινοβουλευτικό λόγο, επιχειρήσαμε να ρίξουμε φως στο μακροεπίπεδο των ιδεολογικοπολιτικών στάσεων που χαρακτηρίζουν τον κυρίαρχο εγχώριο δημόσιο λόγο σε ό,τι αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα.

Παρά το γεγονός ότι, όπως επισημάνθηκε, ο όρος *πρόσφυγας* φαίνεται να έχει θετικότερη σημασιολόγηση σε σχέση με τον όρο *μετανάστης* -που εμφανίζεται και με τις στιγματιστικές παραλλαγές *λαθρομετανάστες* και *παράνομοι μετανάστες*- τελικά σε επίπεδο πρακτικών λόγου η θετική αυτή αξιολόγηση υποχωρεί μπροστά στην κομματική ατζέντα και τον θεσμικό ρόλο κάθε αγορητή, που καθορίζουν και το λογοθετικό πλαίσιο. Έτσι, μέσα από τη σύγκρουση των εκπροσώπων των διαφορετικών κομμάτων γύρω από αυτό το φλέγον θέμα παρατηρείται η συσπείρωση γύρω από το δίπολο Κυβέρνηση (διαχειριστής του «προβλήματος»)-Αντιπολίτευση (προγραμματικός επικριτής του κυβερνητικού έργου) και η παραταξιακή κεφαλαιοποίηση της συζήτησης, χωρίς ουσιαστική ανταλλαγή απόψεων, απόπειρα συμπαρατάξης των πολιτικών δυνάμεων του τόπου ή προσπάθεια εξεύρεσης κοινά αποδεκτών λύσεων.

Συνολικά, σε ό,τι αφορά τις σχέσεις εξουσίας, και παρά τις διαφοροποιήσεις των διαφόρων λόγων (*discourses*) που εντοπίστηκαν στα υπό ανάλυση δεδομένα, εμφανής είναι η ετεροποίηση (*othering*) του άλλου -του πρόσφυγα, του μετανάστη, του αλλοδαπού- ως ξένου στο πλαίσιο ενός κατά βάση εθνικού λόγου: οι μετακινούμενοι πληθυσμοί παραμένουν κατά κανόνα στην αντίπερα όχθη ως «οι άλλοι», αντανακλώντας την ασύμμετρη κατανομή ισχύος ανάμεσα στους κυρίαρχους πλειονοτικούς και τους μειονοτικούς πληθυσμούς.

Επιτακτικό παραμένει, επομένως, το ερώτημα κατά πόσον ο συγκρουσιακός και πολωτικός κοινοβουλευτικός λόγος αυτού του είδους συμβάλλει στις πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης ή αν περιορίζεται στη μετατροπή ενός βαθιά ανθρωπιστικού ζητήματος σε πεδίο πολιτικού διαξιφισμού.

Ασφαλώς, η συγκεκριμένη μελέτη είναι προκαταρκτική και αποσκοπεί απλώς στο να δώσει το έναυσμα για το ξεκίνημα μιας τέτοιας συζήτησης. Απαραίτητη κρίνεται η διεύρυνση του σώματος δεδομένων και η συστηματικότερη και υπό διαχρονική οπτική διερεύνηση των αναπαραστάσεων του προσφυγικού/μεταναστευτικού ζητήματος στον κοινοβουλευτικό λόγο σε σχέση με την ιδεολογικοπολιτική ταυτότητα των αγορητών, προκειμένου να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα.

Βιβλιογραφία

Αρχάκης, Αργύρης, και Βίλλυ Τσάκωνα. 2008. “Αναλύοντας την κοινοβουλευτική ειδησεογραφία στις ελληνικές εφημερίδες.” Στο Π. Πολίτης (επιμ.) *Ο λόγος της Μαζικής Επικοινωνίας. Το Ελληνικό Παράδειγμα*, 25-29. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.

- Abid, Raith, Zeher, Shakila Abdul Manan, and Amir Abdul Rahman. 2017. "A Flood of Syrians has Slowed to a Trickle": The Use of Metaphors in the Representation of Syrian Refugees in the Online Media News Reports of Host and Non-host Countries". *Discourse and Communication* 11(2):121-140.
- Akkerman, Tjitske. 2012. "Immigration Policy and Electoral Competition in Western Europe: A Fine-grained Analysis of Party Positions over the Past Two Decades". *Party Politics* 21(1):54-67.
- Baker, Paul. 2006. *Using Corpora in Discourse Analysis*. London/New York: Continuum.
- Bayley, Paul, ed. 2004. *Cross-cultural Perspectives on Parliamentary Discourse*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Carvalho, João. 2013. *Impact of Extreme Right Parties on Immigration Policy: Comparing Britain, France, and Italy*. London: Routledge.
- Chilton, Paul A. 2004. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London: Routledge.
- Fairclough, Norman, and Ruth Wodak. 1997. "Critical Discourse Analysis". Στο T.A. van Dijk (επιμ.), *Discourse as Social Interaction. Discourse studies: A Multidisciplinary Introduction*, Vol. 2, 258-284. London-Thousand Oaks-New Delhi: Sage.
- Gianfreda, Stella. 2018. "Politicization of the Refugee Crisis?: A Content Analysis of Parliamentary Debates in Italy, the UK, and the EU". *Italian Political Science Review/Rivista Italiana Di Scienza Politica* 48(1):85-108.
- Ilie, Cornelia, 2009. "Argumentative Functions of Parentheticals in Parliamentary Debates". Στο Gloria, Álvarez-Benito, Gabriela Fernández-Díaz, και Isabel Íñigo-Mora (επιμ.), *Discourse and Politics*, 61-79. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle-upon-Tyne.
- Louw, Bill. 1993. "Irony in the Text or Insincerity in the Writer? The Diagnostic Potential of Semantic Prosodies." Στο Mona Baker, Gill Francis, και Elena Tognini-Bonelli (επιμ.), *Text and Technology: In honour of John Sinclair*, 157-176. Philadelphia and Amsterdam: John Benjamins.
- Μπακάκου-Ορφανού, Αικατερίνη. 2008. "Προφορικότητα και πολιτικός λόγος." Στο Αμαλία Μόζερ, Αικατερίνη Μπακάκου-Ορφανού, Χριστόφορος Χαραλαμπίκης και Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου (επιμ.), *Γλώσσης Χάριν: Τόμος Αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον Καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη*, 389-401. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ng, Carl Jon Way. 2018. "Metaphor". Στο John Flowerdew και John E. Richardson (επιμ.), *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*, 215-227. London & New York: Routledge.
- Reisigl, Martin, and Ruth Wodak. 2001. *Discourse and discrimination: Rhetorics of racism and anti-Semitism*. London: Routledge.
- Σηφianού, Μαρία. 2008. "Κοινοβουλευτικός λόγος και ευγένεια." Στο Αμαλία Μόζερ, Αικατερίνη Μπακάκου-Ορφανού, Χριστόφορος Χαραλαμπίκης και Δέσποινα Χειλά-Μαρκοπούλου (επιμ.), *Γλώσσης Χάριν: Τόμος Αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον Καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη*, 464-474. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Στάμου, Αναστασία Γ. 2014. "Η κριτική ανάλυση λόγου: μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας." Στο Μαριάνθη Γεωργαλίδου, Μαρία Σηφianού και Βίλλυ Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση λόγου: θεωρία και εφαρμογές*, 149-187. Αθήνα: Νήσος.

- Τσάκωνα, Βίλλυ. 2008. «Κοινοβουλευτικός λόγος: Μια πρώτη προσέγγιση». *ΜΕΓ* 28:391-401.
- Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, Νικολέττα, και Ελένη Δερβένη 2019. “Γλωσσικές Αναπαραστάσεις των Παιδιών Προσφύγων σε Δημοσιογραφικά Κείμενα.” *Το Ελληνικό Βλέμμα-Revista de Estudos Helênicos da UERJ* 6. file:///C:/Users/maria/Downloads/48895-164834-1-PB.pdf.
- Tsakona, Villy. 2009. “Linguistic Creativity, Secondary Orality, and Political Discourse: The Modern Greek Myth of the ‘Eloquent Orator’”. *Journal of Modern Greek Studies* 27(1):81-106.
- Wodak, Ruth, and Teun A. van Dijk, eds. 2000. *Racism at the Top. Parliamentary Discourse on Ethnic Matters in 6 European States*. Wien: Drava Verlag.